

והשמר המ"ג הוא שמר ניגידא¹:

והיא האמור למעלה בתלמוד ואי כתב ניטירא² קלא אית למילתא ורבואתא קא
כתיב הכי ואי כתב ניטירא³ ואי³ לשון שמירה כלומי שעושין שמר ביניהם
שישמרו זה את זה מלהחזיק על חבירו וזהו שמר ניגרא⁴ בזמן שקנו ראובן ושמעון
קרקע בשותפות והוא משותף ביניהם ואוכל ראובן סירות אותו קרקע ראשונה שנה
אחת ושמעון שנה אחרת אין בכך כלום ואין יכולין להחזיק זה על זה, אבל אם
אוכל אותה ראובן שלש שנים זה אחר זה ואחר כך אוכל אותה שמעון שלש שנים

(1) נראה שצ"ל: ניטרא.

(2) צ"ל: ניטירא.

(3) צ"ל: והוא.

(4) צ"ל: ניטרא.

אחרים כנגד אותן השלש שנים הראשונים בהא ודאי איכא חששא לחוקה שלא יאמר אחר מהם שלי הוא שהחוקתי בה וכנון זה צריכין לעשות ביניהן שטר ניטרא¹) שלא יחוקו זה על זה אבל בוסן שאכלה ראובן שנה ושמעון שנה אין בכך כלום וכדנרסינן בסרי חוקת הבתים²) בתחלתו רמי בר חמא ור' עוקבא בר חמא זבון אמתא תרוייהו מר אישתמש בה ראשונה ושלישית וחמישית, ומר אישתמש בה שנייה ורביעית וששית נפק ערעור עלייהו אתו לקמיה דרבא אמר להו סאי מעמא עבדיתא הכי ביניכו כי היכי דלא תחוקו להדדי לעלמא נמי לא הוי חוקה מילי³) דלא כתוב איטרא, ואית דנרסי נטרא⁴) אבל כתוב נטרא קלא אית ליה, וזה נוסח שטר ניטרא⁵):

יודעים אנו עדים חתומי מטה עדות ברורה שאמי לנו פלוני בן פלוני ופלוני בן פלוני הוו עלינו עדים בקנין שלם וקנו מכל אחד ואחד מסגנו לחבירו להיות ביד חבירו מכל אחד ואחד ממנו לזכות סחמת אותו שרה פלוני שקנינו בין שנינו ועשיו נתרצינו שכל אחד ואחד ממנו יאכל הפירות שנה אחת ואם יודמן לו שיאכל כל אחד ממנו הפירות שלש שנים או יותר שיאכל חבירו כמו כן ולא יהא כח ורשות לכל אחד ממנו לומי לחבירו באוכלו הקרקע לבדו שלש שנים או יותר שהחוק על חבירו כי לעולם אין לאחד ממנו חוקה על חבירו בשרה זו שכך קנינו אנו עדים מכל אחד ואחד מהם לחבירו בקנין שלם ברצון נפשינו בלא שום זכר אונס כלל ומה שהיה בפנינו אנו עדים ביום פלוני בשנת פלונית למנין שאנו מונין כאן במתא פלונית כתבנו וחתמנו ונתננו ביד כל אחד ואחד מהם להיות בידו וביד הבא מכחו לראיה ולזכות והכל שריר וקיים. וכותבין שני שטרות בהאי נוסחא ונותנין האחד לראובן והשני לשמעון כדי שיהא ביד כל אחד ואחד מהם שטר על חבירו. ואתה מוצא נמי שטר ניטרא⁶) זה על ענין אחר כנון בית דין שמינו אפטרופוס על נכסי יתומים שכותבין לו שטר אפטרופוסות על יתומים כדי שיהא רשאי לעשות באותו שטר אפטרופוסותו לישא וליתן בממון של יתומים ולעשות בהם כל חסדת נפשו לצורך הנאת היתומים וכמו שכתבנו הנוסחא לעיל בשטר אפטרופוסות ליתמי וכדי שלא יכבוש זה השטר האפטרופא ויאמר היום או מחר כל אלו הנכסים שלי הם כותבין עליו שטר שימוש שהוא שטר ניטרא⁷) וכותבין בו כי לא נכנסו אלו הנכסים כרשותו אלא מפני שהוא ממונה בהן אפטרופא ומזכירין סך הנכסים והקרקעות וכותבין עליו זה השטר כדי שלא יוכל להחזיק בנכסי. ולשון ניטרא⁸) שכתבו רבואתא בהאי שטרא וקראו אותה כך לא הוברר לנו למה קראו שם זו שטר ניטרא⁹) אלא שמצינו שקראוה ניטרא¹⁰) בנוסחי עתיקי דרבואתא.

¹ ניטרא.

² בבא בתרא דף כ"ט ע"ב.

³ צ"ל: והני מילי.

⁴ לפנינו עיטרא ובדקדוקי סופרים הביא מכ"י אטרא. ועי' בנמוקי יוסף שכתב: עיטרא

כמו ניטרא ותרנוס חכמות לא סרו. לא נושרו. אמנם בערך עשר ב' מביא תרנוס הנ"ל: לא עשרו.

⁵ צ"ל: ניטרא:

⁶ צ"ל: ניטרא, כמ"ש לעיל.

והשמר המ"ד הוא שמר סלקתא.

והוא שמר סילוק כענין שאמר רבתינו בענין השותפין⁽¹⁾ ומעידין זה על זה אמאי נוגעין ערותן⁽²⁾ הן הכא במאי עסקין דכתב ליה דין ודברים אין לי על שדה זו⁽³⁾ ואין לי עסק בה וירי מסולקוח ממנה לא אמי כלום הכא במאי עסקין בשקנו ממנו וכי קנו מירו מאי הוי הרי מעמדה בפני בעל חובו והאיך יעידו אלו עליה וכי עד סופא דמתרצינן אלא כגון דקביל עליה אחריות דאתיא מחמתיה כגון דאי אתי בעל חוב דידיה וטרף ליה משותפיה משלכיה⁽⁴⁾ ליה מדרידה דהשתא ודאי לאו נוגע בעדותו הוא. תניא בני העיר שננכבה ספר תורה שלהן אין דנין בדויני אותה העיר ואין מביאין ראיה מאנשי אותה העיר אמאי ליסלקו לנפשיהו כחרי מינייהו ולירייני ומתרצינן שני⁽⁵⁾ ספר תורה לשמועה⁽⁶⁾ קאי ולא מצי לסלוקי נפשיהו אבל מידי דמצי לסלוקי נפשיהו מסלקי ומשחרי⁽⁷⁾ וכן הלכתא. וכהני ענינא כולו קרינן ליה שמר סילוק כל אדם שיש לו שיתוף בדבר ומסתלק ממנו וקונין ממנו עדים על כך לאחר שהוא מסולק לאותו דבר בקנין נמור יכול להעיד ולדין בה ואי לא לא. וזהו נוסח שמר סלקתא.

יודעים אנו עדים התומי מטה עדות ברורה שאמי לנו פלוני בן פלוני הוו עלי עדים וקנו ממני וכתבו וחתמו עלי בכל לשון של זכות ותנו לו לפלוני בן פלוני להיות בירו לזכות מחמת שרציתי ברצון נפשי שלא באונס כלל אלא בלב שלם ובנפש חפצה וברעת שלימה מחמת אותה שדה פלוני שהיה לוי⁽⁸⁾ בה מקדם חלק וזכות והשתא קא מסתלקנא מיניה מהדין ארעא ולית לי בה חלק ואחסנא ולית לי בגויה דין ודברים ולא אפי' עיסקא ומסלקנא ידי מינה דלא למידן ודלא למיזנא ודלא למיהב הרמנא ולא לבטולי הרמנא ולא לאוקומי זכותא ואחילנא ומחילנא בה כל חלקי וזכותי וקנו ממני בקנין שלם דמקבילנא עלי להדין פלוני בר פלוני אחריות דאתיא מחמתי ומעתה הריני עליה כשאר כל אדם ואין לי חלק וזכות ורשות ולא שום הנאה בעולם ואחריות דנן דאתי מחמתיה דקביל עלי שריר ומקויים וחוק כראוי כאחריות וחומר ודין כל אחריות דנהיני בישראל מיומא דנן ולעלם. וקנינא מפלוני בר פלוני דנן לפלוני בר פלוני דנן במנא דכשר למקניא ביה, ומה שהיה בפנינו וכי והכל שריר וקיים. ולאחר שקונין ממנו כהאי שמר סילוק כמו שכתבנו יכול הוא להעיד לו כהאי ארעא.

והשמר המ"ה הוא שמר סימפון.

ואית דגרסי שמר סינפון ואעפ"י שלשון סימפון הוא מלשון שובר גוף הסימפון הרי הוא כשובר לכך חלקנו ביניהם ומנינו אותם שנים כי רוב הסימפונות דרכן להכתב

(1) בבא בתרא דף מ"ג.

(2) צ"ל: בעדותן.

(3) צריך להוסיף: וכי כתיב ליה הכי נאי הוי והתניא האומר לחברו דין ודברים אין לי על

שדה זו.

(4) צ"ל: משלם ועי' ברימף.

(5) צ"ל: שאני.

(6) צ"ל דלשמיעה.

(7) צ"ל: ומשהדי, עי' ברויף: ויתכן שצ"ל: ומשהדי, היינו שו"ן שמאלית במקום סכך, עי'

מ"ש בהערותי לפי ס' יצירה לר"י ברצלוני עמוד 279 ועי' 280. ועי' לעיל עמוד 6 גם כן: לשהדיה.

(8) צ"ל: לוי.

עם שמרי החוב כגון שכוחבין אותו אנב השמר בעדים אי נמי בתוך הכתב אם נותר בו מן הקלף חלק או שתוסריי בשטר קצת קלף וכוחבין עליו הסימפון ובלבד שלא יוכל לחתוך אותה תפירת הקלף הנוסף עד שיקרעו עיקר השמר אבל בלאו הכי אין תוסרין אותו כלל דנאיו ליה בעל השמר ונבי ליה כוליה. והשוכרין נכתבין בפני עצמן אבל לשון אחר הן והיינו דתנן בסוף פרק שנים אוחזין¹) מצא שמר בין שטרותיו ואינו יודע מה טיבו יהא מונח עד שיבוא אליהו. אם רב ירמיה בר אבא אם רב סימפון היוצא מתחת ידי המלוה אע"פ שכתוב בו בכתב ידו אינו אלא כמשחק וססול ולא מיבעיא היכא דלא כתי' בכתב ידו וכו' כמו שכתבנו לעיל עד וסימפון היוצא אחר חתום שטרות כגון שכתב בנופו של שמר לאחר חתימת העדים שטר זה פרוע כשר דאי (לאי)²) לא פריע לא הוה מרע ליה לשטרית. ולשון סימפון הוא סימון סוג דבהאי סימפון האי ענין אם הוא פרוע או לאו. ויש אומי מלשון סמפוניא האמורה בספר דניאל. ורוב הסמפונות אין נעשין אלא בזמן שנפרע קצת מן השטר ונותר השטר לפרוע שכותבין אנב השמר זה הסימפון. וכוחבין אנב השטר זה הסימפון וזהו נוסחה:

יודעים אנו עדים ערות ברורה שהודה לפנינו פלוני בן פלוני דהרין שטרא דהוה ליה על פלוני בן פלוני דהוה פרע פלניה ואחית הרין פלוני המלוה שטרא על ידי פלוני דליהוי נאמן עליה דכל אימת דפרע ליה פלוני הלוח פלניה דשטרא שאינו פרוע קרע ליה השליש להרין שטרא ואנו עדים מאי דהוה קדמנא ביום פלוני לידח פלוני כתיבנא וחתיםנא אנב דשטרא. ויש נמי שאין חותמין עליו עדים כלל כהאי סימפון וגם אין כוחבין שם יודעים אנו עדים חתומי משה אלא כותב הסופר תורף בעין זכרון לשליש וכדגרסינן³) סימפון שאין עליו עדים ויוצא מתחת יד שלישי כשר דהא המניה לשליש אלא מיהו כמה דאיפשר לרוחא דמילתא למיעבד בעדים שיחתמו הסימפון ספי עדיף.

והשמר הששה וארבעים הוא שמר ערבותא.

והוא כגון ראובן שעשה ערבות לשמעון עבור לוי בשעת מתן מעות ואפי' בלא קנין אי נמי עבד ליה ערבות בקנין ואפי' לאחר מתן מעות והוא משתעבד בשתי אלו ובערבות לא יתבע הערב תחלה עד שיתבע הלווה⁴). ויש נמי שני דרכים אחרים שמשתעבד בהן ערב על זה הדרך שאנו אומרין כגון ערב שלא בשעת מתן מעות ואפי' חנוק⁵) לוח וקנו מן הערב והוא יוצא לאחר חתום שטרות דגבו מבני חורי ולא גבי ממשעבדי כלל ולא מהני קנין לטרוף ממשעבדי מאחר שלא היה בשעת מתן מעות וערב נמי היוצא לאחר חתום שטרות ולא היה שום קנין אם הוא גבי מבני חורי אבל לא ממשעבדי. ולא הארכנו כאן כי אין זה מקומו ובסייעתא דשמיא אנו עתידין לפרש כל זה במקומו בהלכות קבלנות וערבות מיהו להתירו ולכתבו בסדר השטרות כתבנו כאן שמר ערבותא. וזהו נוסחה⁶):

¹ בבא מציעא דף כז.

² ביוהר.

³ בבא מציעא דף כ"א.

⁴ בבא בתרא דף קע"ג.

⁵ שם דף קע"ו.

⁶ עי' בס' העטור ד"ו דף ס"א ע"ד ור"ל דף ל"ה ע"ג.

יודעים' אנו עדים חתומי מטה עדות ברורה שאמי לנו פלוני בן פלוני הוה עלי עדים וקנו ממני וכתבו וחתמו עלי בכל לשון של זכות וחנו לו לפלוני בן פלוני להיות בידו לזכות מחמת שרציתי ברצון נפשי שרא באונס כלל אלא בלב שלם ובנפש חפצה וכדעת שלימה ונעשיתי לו ערב נמור בערבות שנכנסתי לו בעבור פלוני בן פלוני שלוח ממנו כך וכך דינירין ואני ערבתי אותן בערבות נמורה שאם לא יפרעם לו לפלוני בן פלוני בעל חובו שאפרעם לו אני משלי בשבילו בלא שום סירוב ועיכוב בעולם ובלא שום טענה ומרמה ועלילה ולא יהא לי רשות לעכב עליו שום עיכוב ולא לאחר עליו בכלום אלא אפרע לו את שלו לאלתר ואם שמא חס ושולם הייתי מעכב מלפרוע לו ממון זה אותו עת שיהא רשאי להתלות בשלשון ולהשחיד ולהססיר עלי בקנסות ובשחדים וכל שוחד ושכירות שיתן על סרבנותי שיוציא ממני הכל משלם ועל הכל לפרוע לו את שלו משלם ויהא רשאי לאנסני ולצערני בכל פעם ופעם עד שאפרע לו את שלו משלם ויהא רשאי להבוע אחר כל מה שימצא לי בעולם עד שינבה ממונו לאלתר ממני ומן הבאין מכחי ומכל מה שימצא לנו משלם עד פרוטה אחרונה ויהא נאמן בדבורו וכן כותבין לו כל שופרא דשטרא כשאר כל שטרי דעלמא עד ואחריות וחומר שטר ערבות זו קבלתי עלי ועל יורשי אחרי כאחריות וחומר כל שטרי ערבות וקבלנות דנהיגין בישראל מיומא דגן ולעלם דלא כאסמכתא ודלא כטופסי דשטרי. וקנינא מפלוני זה בן פלוני וכו' עד והכל שריר וקיים, ואם כתב נמי ערבות בלא קנין כשעת מתן מעות משתעבד, ויש נמי מי שכותבין בשטר ערבות הכי:

יודעים' אנו עדים חתומי מטה וכו' וקנו ממנו וכו' עד מחמת שיהיה לו אצל פלוני כך וכך דינירין וחבע אותו עבור ממונו ולא נודמן לו לפרוע ואני נכנסתי אצלו בערבות בקנין נמור שאם הגיע זמן פלוני ולא יתן לו פלוני בן פלוני ממנו לפלוני זה שאוציאנו אני משלי ואפרעהו לו משלם וכו' ומאן דכתיב נמי הכי אעפ"י שערב דלאחר מתן מעות הוא כיון דהוי קנין משתעבד, ואם הוא ערב דשעת מתן מעות אע"פ דלא הוי בקנין משתעבד וכותבין הכי שטר הערבות:

יודעים' אנו עדים חתומי מטה עדות ברורה שאמר לנו פלוני הוה עלי עדים וקנו לו לפלוני להיות בידו לזכות מחמת שרציתי ברצון נפשי שלא באונס כלל אלא בלב שלם ובנפש חפצה וכדעת שלימה ונכנסתי לו בערבות ובקבלנות נמורה ונעשיתי לו קבלן נמור בעבור פלוני בן פלוני שלוח ממנו כך וכך דינירין והלוה אותם לו על פי ועל דיבורי ולכך נעשיתי לו בהן קבלן נמור שכשיגיע זמן פלוני אם לא יפרעם פלוני בעל חובו שאפרעם לו אני משלי בשבילו משלם בלא שום סירוב וכו' שטרא, ואין כותבין בסוף וקנינא מפלוני מסני שאין זו השטר בקנין אבל כותבין בה שאר כל שופרי דשטרי:

והשטר השבעה וארבעים הוא שטר מכירת עבדים.

והוא כגון ראובן שיש לו עבד כנעני ומוכרו לשמעון שדינו כדן הקרקע שצריך לעשות לו ממנו שטר מכירה נמורה, ועל הא גרסינן בנישין⁽¹⁾ בס"ד המגרש אתקין רב⁽²⁾ בניטי רוביני דעבדא⁽³⁾ דגן מוצרק לעבדות ופסיר ועסיר מן חרורי ומן עלולי

(1) דף ס"א.

(2) וכ"ה בר"ף ולפינו בגמרא ר' יהודה.

(3) צריך להוסיף: עבדא.

ומן ערורי מלכא ומלכתא ורושם דאיניש לית עלוהי ומינקי מכל מום ומכל שחיין עד
צהב¹) חרת ועתיק, וזהו נוסח שמר מכירת עבדים:

יודעים אנו עדים חתומי משה עדות ברורה שאמר לנו פלוני בן פלוני הווי עלי
עדים וקנו ממני וכתבו והחתמו עלי בכל לשון של זכות וחטו לו לפלוני
בן פלוני מחמת שרציתי ברצון נפשי שלא כאונס כלל אלא בלב שלם ובנפש חפצה
וברעת שלימה ונטלתי וקבלתי ממנו כך וכך דינרין ומכרתי לו בהם אותו עבד שיש
לי ששמו פלוני מכירה נמורה מכירת עלמין מכירה חתוכה וחלוטה שריירא וקיימא
דלא להשנאה בה ודלא לבטולה ודלא למיהדר מינה לעלמין ויהיבנא ליה ומשלמא
ליה²) ולירחודי בתרוהי ומעכשיו ילך פלוני ויקנה ויזכה ויחויק בעבד זה ויהא רשאי
ושליט למוכרו ולמשכנו ולעשות ממנו כל חפצת נפשו ושום אדם לא ימחה בירו
ולא ביד הבא מכחו מיום זה ואילך ועברא דנן מוצרק לעוברו ופטיר ועטיר יהא מן
חרורי וכן ערורי ועלילי ומערורי מלכא ומלכתא, ורושם ורשות דאיניש לית עלוהי
ומנוקה מכל מום ושחיין דנפיק על צהב³) חרת ועתיק ולא שיירתי לעצמי ולא לבאים
מכחי במכירת עבד זה שום שיוור בעולם לפי שכרצון נפשי מכרתי לו עבד זה
לפלוני זה מכירה נמורה חתוכה וחלוטה ואחריות וחומר שמר מכירת עבד זו קבלתי
עלי ועל יורשי אחרי להתפרע מכל שפר ארג נכסין וקניינין דאית לי חחות כל שמיא
דקניתי וראקנה נכסין דאית להון אחריות ודלית להון אחריות כולהון יהון אחראין
וערבאין לשנאה⁴) ולדכאה⁵) ולעצאה⁶) ולמדקה⁷) ולשובא ולהצלה עברא דנן מכל
דין וערעור ומיד כל ארם בעולם ולהעמידו ביד פלוני זה מוצל מכל ערעור חויין
מאונס נויס וקיבל עליו פלוני זה אחריות וחומר שמר מכירת עבד זה עליו ועל יורשיו
אחריו דלא כאסמכתא ודלא כטופסי דשטרי אלא כאחריות וכחומר כל שטרי הודאות
והלואות ושטרי זבני דעברי דנהינות בישראל מיומא דנן ולעלם, וקנינא מן פלוני
זה בר פלוני זה לפלוני זה בר פלוני זה בכל מאי דכתיב וממורש לעילא במנא דכשר
למקניא ביה, ומה שהיה בסנינו וכו' ועד הכל שריר וקיים:

והשמר השמונה וארבעים הוא שמר פרוזבול:

ולשון פרוזבול פירושו הוא תקנת עשירים המלויים שלא יפסידו את ממונם, ולא
חשטט בשביעית וסרוס הוא תקנה כדאמרינן בגמ' דסדר יומא⁸) בס' שבעת ימים
מאי סרהדיין סורסי והן המתקנין תקנות, כל⁹) הוא לשון עושר כלומי תקנה לעשיר
שלא חשטט ממנו, ואמרינן נמי בסרק מגלה נקראת¹⁰) בענין מרדכי והמן זה בא

¹) ברי"ף צהר, ובגמרא: טצהר ועי' כערוך השלם ערך טצהר.

²) עיי' לעיל עמוד 28.

³) צהר, או טצהר.

⁴) בס' העמוד ד"ו דף ק"א ע"ד וד"ל דף ג"ח ע"ד: לשפאה.

⁵) אולי: ולזכאה.

⁶) בס' העמוד: לסצאה.

⁷) אולי: ולמדכה.

⁸) דף ט"ו.

⁹) צ"ל: בול.

¹⁰) דף ט"ז.

כפרס כולי וזה בא כפרס בוטי. ואמרינן⁽¹⁾ נמי ושברתי את נאון עוכם אלו כולאות שביהודה. ואמרינן בנישין⁽²⁾ בפרק השולח התקין הלל פרוזבל מפני תקון העולם ומי איכא מידי דמדאורייתא משמטי שביעית ומתקין הלל שלא תשמט, אמ' אביי בשביעית כומן הזה ור' היא דתניא ר' אומי וזה דבר השמטה שמוט בשני שמיטות הנהו מדבר אחת שמיטת קרקעות ואחת שמיטת כספים כומן שאתה משמט קרקעות אתה משמט כספים וכומן שאין אתה משמט קרקעות אין אתה משמט כספים ותקינן רבנן דתשמט זכר לשביעית ראה הלל שנמנעו מלהלוות זה את זה ועמד והתקין פרוזבל, ומי איכא מידי דמדאורייתא לא משמטא ומתקינן רבנן דמשמטא, אמ' אביי שב ואל תעשה הוא. רבא אמ' הפקר ביד הפקר דאמ' ר' יצחק מנין שהפקר ביד הפקר שנאמ' וכל אשר לא יבוא לשלשת הימים בעצת השדים והזקנים יחרם כל רכושו, ר' אליעזר אמר מהבא אלה הנחלות אשר נחלו אלעזר הכהן ויהושע בן נון ראשי האבות למטות לבני ישראל וכי מה ענין אבות אצל ראשים אלא לומ' לך מה אבות מנחילים לבנים אף ראשים מנחילים לעם כל מה שרוצין: אמ' שמואל האי פרוסבל עולבנא דריינא הוא אם יישר חיל יותר מהלל אבטליניה. רב נחמן אמ' אקיימיניה והא מיקיים וקאי אלא הכי קאמי' אימא בה מילתא דאעפ"י שלא כת' כמי (כמי) שכתב דמי. רבנן⁽³⁾ דבי רב אשי מסרין מיליהו להדדי, ר' יונתן מסר מיליה לר' חייא בר אבא אמ' ליה מי צריכנא מידי אחרינא אמ' ליה לא. תנן התם⁽⁴⁾ אין כותבין פרוזבל אלא על הקרקע אם אין לו מוכהו בתוך שדהו כל שהוא. אמ' ר' חייא בר אשי⁽⁵⁾ אמ' רב אפי' קלח של כרוב. אמ' רב יהודה השאלו מקום לתנור או לכירה כותבין עליו פרוסבלין. תנו רבנן אין לו קרקע ולערכ יש לו קרקע כותבין עליו פרוזבל לו ולערכ אין לו קרקע ולדחייב יש לו קרקע כותבין עליו פרוזבל מדרי' נתן מנין לנושה בחבירו מנה וחבירו בחבירו מנין שמוציאין מזה ונותנין לזה תלמוד לומ' ונתן לאשר אשם לו. ותנן נמי בשביעית כפרי עשירי שביעית משמטי את המלוה בשטר ושלא בשטר הקפת חנות אינה משמטת ואם עשאה מלוה הרי זו משמטת וכו'. השוחט את הפרה וחילקה בראש השנה אם היה החדש מעובר משמט ואם לאו אינו משמט. האונס והמפתה והמוציא שם רע וכל מעשה בית דין אינן משמיטין. המלוה על המשכון והמוסר שטרותיו לכ"ד אינן משמיטין. פרוסבל אינו משמט זה אחר מן הדברים שהתקין הלל הזקן כשראה שנמנעו העם מלהלוות זה עם זה ועוברין על מה שכתו בתורה שנאמ' השמר לך פן יהיה דבר עם לבבך בליעל לאמר קרבה שנת השבע שנת השמיטה ונני התקין הלל פרוסבל. זהו נפשו של פרוסבל מוסר אני עליכם פלוני ופלוני הדיינין שבמקום פלוני שאנבנו כל זמן שארצה והדיינין חותמין למטה או העדים. פרוסבל המוקדם כשר והמאוחר פסול. שטרי חוב המוקדמין פסולין והמאוחרין כשרין. אחד לווה מחמשה כותב פרוזבל לכל אחד ואחד. חמשה לווין מאחד אינו כותב אלא פרוזבל אחד לכולן. אין כותבין פרוזבל אלא על הקרקע ואם אין לו מוכהו בתוך שדהו כל שהוא. היתה לו שדה ממושכנת בעיר כותבין עליו פרוזבל ר' חוספית⁽⁶⁾ אומ' כותבין לאיש על נכסי אשתו וליתומים על נכסי

(1) גיטין דף ל"ז.

(2) דף ל"ז ע"ב.

(3) שם דף ל"ז.

(4) שביעית פ"ו מ"ו.

(5) גיטין דף ל"ז.

(6) צ"ל: חוצפית.

אפטרופוס. גרסינן כפרי כיצד העדים¹) נעשו זוממין המלוה את חברו על המשכון והמוסר שטרותיו לבית דין אין משמישין. וכשאלה לנאון והא דתנא בתוספתא²) הכשר כנג פסול בפרוסבל הכשר בפרוסבל פסול כנג. הכשר באשה פסול ביבמה והכשר ביבמה פסול באשה. הכשר בנרושה פסול בחלוצה בחלוצה פסול בנרושה. (נשאלתו³) בשלמא הכשר כנג פסול בפרוסבל מתניתין היא שטרי חוב המוקרמין פסולין והמאחרין כשרין פרוזבל המוקדם כשר והמאוחר פסול. הכשר בנרושה פסול בחלוצה איסחבר לה⁴) חליצה מוטעת כשרה נט מוטעה פסול יליף מינן אי הכי הוא ופירוש הכשר באשה פסול ביבמה לא קאמינא על בירוריה, הכי חזינן לענין חליצה ונרושה כדאסתבר לכוון, והכשר באשה שאם באתה ואמרה מת בעלי תנשא לפום הלכתא, ופסול ביבמה דתנן⁵) אינה נאמנת לומי מת יבמי שתנשא. ופרוסבל זה⁶) יש מי שאומרי' כי אין צריך היום בחוצה לארץ כי זה שאמרנו לעיל בזמן שאי אתה משמט קרקע אי אתה משמט כספים וכו' עד עמד הלל והתקין פרוזבל זה כולו בארץ ישראל והלל בפני הבית היה כמפורש בפסחים⁷) כפרי אלו דברי. ואמרינן נמי בפרי יציאת השבת⁸) הלל ושמואל נמליאל ושמעון (בניו) נהגו נשיאותן לפני הבית וכו'. והאי דאמרינן לעיל נמי אמ' שמואל האי פרוזבל עולבנא דרייני וכו'. איפשר לומי שעל דורות הראשונים שהיו בימי הלל קאמי אעפי' שלא היה שמואל באותן דורות. והפירוש נכון כי שמואל קאמי כי איפשר לומי שהיה נוהג נמי שטר הפרוזבל ואעפי' שלא בפני הבית בדורו של שמואל לאותן שהיו דרין בארץ ישראל כמו שהוא צריך לנהוג ואפי' היום לאותן שהן דרין בארץ ישראל אבל⁹) אין צריך פרוזבל כלל אבל צריך לאותן שהן דרים בארץ ישראל ואפי' היום. וענין¹⁰) שטר פרוזבל כך הוא הולך המלוה אצל שלשה עדים, ויש אומרי' אפי' לשנים ואומי' להם הו' לי סהדי וחזו דאנא מסר פרוזבל קמי שלשה דיינין דאינון פלוני ופלוני ופלוני ואם חתמו לו אותן העדים כי פלוני זה מסר הפרוזבל בפני פלוני ופלוני דריינין שכמקום פלוני די לו אם יחתמו לו אותן העדים כאותו שטר פרוזבל כי בפניהם מסרו בפני דריינין ואעפי' שאין דריינין חותמין כאותו שטר הפרוזבל מיהו אי חתימי דייני טפי מעלי ואין צריך שם עדים כלל וזהו ששינונו¹¹) דריינין חותמין למטה או העדים, וזהו נוסח שטר פרוזבל.

אנו בית דין החתומין למטה כך היה שבא לפנינו פלוני ואמי' לפנינו רבותי אני יש לי חובות על פלוני ועל פלוני ואני מוסר לכם מילי פרוזבול ויהיבית לכוון

¹ ככזה דף ג' ע"ב.

² חולין פ"א.

³ צ"ל: ושאלתיו.

⁴ צריך להוסיף: „גם מעושה כשר חליצה מעושה פסולה. כשר בחליצה פסול בנרושה“

עיי' בס' העמוד ד"ד דף מ"ט ע"ד וד"ל דף כ"ח. ויש לחקן גם שם מ"ט סה.

⁵ יבמות סוף פרק ט"ו.

⁶ מובא שם בס' העמוד: „וכתב הרב הסחבר איכא מ"ד הני פילי בארץ ישראל וכו'“

בשני לשון קצת, גם בס' התרומות שער מ"ה ח"א סי' ר': וכתב הרב בעל העמוד בשם הר'

יהודה אלברצלוני דהני מילי דנוהג שמטת שביעית ככספים הני כילי בארץ ישראל ובזמן הזה וכו'.

⁷ דף ס"ו.

⁸ שבת דף ט"ו.

⁹ צריך להוסיף: „בחוצה לארץ“ כמש"ש בס' העמוד וכו' התרומות.

¹⁰ מכאן עד „והכל שריר וקיס“ מובא אות באות (מלבד שנויים קטנים) בשם „ה"ר יהודה

אלברצלוני ד"ל" בס' התרומות שם סי' י"ז (דף ר"ט סרפוס ויניציא).

¹¹ שביעית פ"י מ"ד.

במתנה ארבעה נמרדי מן ארעא דאית לי ועל גביהון ארשיתי יתכון למגבה לי כל שטר חוב דהוה לי על אינש ומעתה הוה לי דיני ותנבוהו ותקבלוהו לי ואם לא תנבו אותם מעתה כיון שמסרתי לכם פרוזבל הרי אני נובה כל חוב שיש לי עד היום אצל כל אדם כל זמן שארצה ואנו בית דין כיון שראינו דבריו נכונים והואיל ומסר קרמנא מילי דפרוסבלא כדאמור רבנן כתיבנא וחתימנא ליה ביום שלוני לירח שלוני לשנת שלוני האי שטרא דפרוזבלא כדנהננא מימי הלל הוקן כהונן וכתיקון רבנן מיומא דנן ולעלם ומדאיתעביד הרין עוכרא קרמנא ייפינו כחו דלא למשמט¹) ליה להרין שלוני בר שלוני כל חוב ורשו דהוה ליה אצל כל אדם עד יומא דנן וכן החוקנו כאן²) בתקנתא דרבנן והכל שריר וקיים. ואם נעשה שטר פרוזבל זה בלשון יוני וחתימי סהדי שכפניהם מסרו לפלוני ופלוני הדיינין כשר הוא אותו פרוזבל וכמפורש בנישין בתחלת פרי השולח גט.

והשטר התשעה וארבעים הוא שטר פסקתא.

והוא משטרי כדאמרינן בכתובות³) בפרי הנושא את האשה אמר רב נירל אמר רב כמה אתה נותן לכנך כך וכך ולכתך כך וכך עמדו וקידשו הן הן דברים הנקנין באמירה. אמר רבא מסתברא מילתא דרב בכתו נערה דקא משי הנאה לידה בכסף קידושיה אבל כתו בוגרת דכסף קידושיה לעצמה לה⁴) והאלהים אמר רב ואפי' בוגרת דאי לא תימא הכי אבי הבן מאי הנאה אית ליה אלא בההוא הנאה דקא מיחתנו אהרדי גמרו ומקנו אהרדי וכן הלכתא⁵). ואמרינן בירוש' אבל לא האח עיי אחותו ולא אשה עיי בתה ואפי' היא קשנה. אמר ליה רבינא לרב אשי⁶) ואי קשיא לך הא דתנן מתו בנותיו ניוונית מנכסים בני הורין והיא ניוונית מנכסים משועבדים מפני שהיא כבעלת חוב דשמעת מינה דניתנו ליכתב התם בשקנו מירו דסתם קנין לכתובה עומד, וכבר פירשו כל זה בהלכות מוונות ומעשה ידי אלמנה בענין שטר פסקתא מיהו כתבנו קצת להחזירו בסדר השטרות, ואעפ"י שהיום נהגו ברוב המקומות לעשות תנאי השידוכין בקנין מיהו אי איכא מאן דעביד כענין שטרי פסקתא כגון שקידשו קנו כי הן הן הדברים הנקנין באמירה. וזהו נוסח שטר פסקתא.

יודעים⁸) אנו עדים חתומי מטה עדות ברורה שאמרו לנו שלוני בן שלוני ושלוני בן שלוני הוה עלינו סהדי ותנו לנו לכל חר וחר מיננא למיהוי בדיה לזכו וכך אמר לנו שלוני דנן דאנסיבית ליה לפלוני בריה ברתיה שלונית ויהיבנא ליה בהדה כך וכך וזוי וכך וכך מאני משתיא וארעא וביתא שלוני דנסיב שלוני ברתיה דשלוני כך וכך מאני תשמישא וארעא וביתא שלוני ועל הלין מילי ותנאי ועל דעתא קידושה שלוני לברתיה שלונית לפלוני בריה דשלוני ובתר דקידושה תבעי מיננא אנן סהדי למיכתב

1) בס' התרומות שם: "דלא תשמט". — ועיי' בס' העטור דף ג': ורבינו האי זצ"ל כתב

בטופסי דשטרי בללא שמיטתא.

2) שם: כחו.

3) דף ק"ב.

4) צ"ל: לא.

5) וכ"ה ברי"ף.

6) ס"ה ה"א.

7) צריך להוסיף: דברים הללו וכי לא ניתנו ליכתב.

8) עיי' בס' העטור ד"ו דף מ"ד וד"ל דף כ"ה.

שטר פקדון. שטר פסים. שטר פשרה

להם לכל חד וחד מנהון מאי דפסקו לבניהון ואנן סהדי כתיבנא וחתמנא כל מאי דהוה קדמנא ואומיני יתה לסהדי ביום פלוני לירה פלוני לשנת פלונית ויהיבנא ביד כל חד וחד מנהון למיהוי בדיהון לראיה ולזכות והכל שריר וקיים. והאידנא לא איצטריכינן להני שנהנו לכתוב שטרי תנאי בקנין.

והשטר החמשים הוא שטר פקדון.

והוא כגון ראובן דאסקיד מירי נבי שמעון בשטרא והוי יודע שאין דין שטר זה כשאר שטרות כי כל שטרי דעלמא אי אמי פרעתי האי שטרא לא מהימן בכל שבועה שבעולם עד שיביא עדים שפרעו אבל המפקיד אצל חבירו בשטר אי אמי לו החזרתי לך מהימן בשבועה חמורה ולא מצי למיטר ליה שטרך בידי מאי בעי כדגרסינן בבבא בתרא¹ דנויקין בסרי המוכר את הבית בעא מיניה רב עמרם מרב חסדא המפקיד אצל חבירו בשטר ואמי לו החזרתי לך מהו מי אמרינן מנו דיכול למיטר ליה נאנסו מהימן כי אמי ליה החזרתי לך נמי מהימן או דילמא מצי אמי ליה שטרך בידי מאי בעי ופשט ליה מנו דאי אמי ליה נאנסו מהימן ולא מצי למיטר ליה שטרך בידי מאי בעי ואירי בשבועה חמורה דמנקטינן ליה חפצא בידה, וכיון דהכי הוא שמשונה שטר פקדון מכל השטרות שבעולם בדין היה שלא לכתבה במנין שאר השטרות אלא מיהו כתבונה במנין להודיע שאין דינה כדין כל השטרות והואיל שכל השטרות אין נאמן אדם על סריעתן אלא בשטר או בעדים וזו אמי בשבועה נאמן בסריעתה מה מועיל לו השטר ולכך לא טרחנו לכתוב נוסח דילה.

והשטר אחד וחמשים הוא שטר פסים².

והוא כגון מי שרוצה להבריש קרקע או לרחות בו את השעה שלא יהא לו קרקע באותו עת ולא שוה הקרקע כותב אותו קרקע שיש לו בשטר פסים לחבירו והוא כגון שכותב לו מתנה מעכשו לזמן ידוע שהוא אומי לו נתתי לך שדה זו עד לעשר שנים או עד חמש שנים וצריך לכתוב לו כל זה בסירוש בשטר אבל אם אותו השטר הוא כשאר כל שטרי מתנות חתוכות וחלוטות וזוען המתנה כי זה השטר שטר פסים הוא או שטר אמנה לא כל היסגו ואיננו נאמן בכך. והוה נוסח שטר פסים. יודעים אנו עדים חתומי מטה עדות ברורה שאמי לנו פלוני בן פלוני הוה עלי עדים וקנו ממני וכתבו וחתמו עלי בכל לשון של זכות ותנו לו לפלוני בן פלוני להיות בידו לזכות מחמת שרציתי ברצון נפשי שלא באונס כלל אלא בלב שלם ובנפש חפצה וכדעת שלימה ובעין יפה ונתתי לו במתנת בריא מתנה מעכשו שדה פלונית כמו שהיא טסויימת במצרניה שיוכה בה זכייה נטורה מהיום ועד עשר שנים או עד חמש ומהשלמת עשר שנים ואילך תחזור לרשותו ותהא שלו כי לא נתתי לו מתנה מעכשו אלא עד עשר שנים בלבד. וכתבין לו עניינא דשטרא ובמקום מתנת עלמין כותב במקומו מתנה לעשר שנים וכי עד והכל שריר וקיים.

והשטר השנים וחמשים הוא שטר פשרה.

והיא צריכה קנין וכבר כתבנו ענייניה לעיל בהלכות הקניינין ופשרה זוה הוא נוסחה.

¹ דף ע'.

² כתובות ד' ע"ט ובבא בתרא ד' קנ"ד ע"ב.

יודעים) או עדים) חתומי מטה עדות ברורה שאמי לנו פלוני בן פלוני הווי עלי
 עדימ וקנו ממני וכתבו וחחמו עלי ככל לשון של זכות ותנו לו לפלוני בן
 פלוני להיות בידו לזכות מחמת שרציתי ברצון נפשי שלא באונס ככל אלא בלב
 שלם ובנפש הפצה ובדעת שלימה ובעין יפה ונטלתי וקבלתי ממנו כך וכך דינרין
 מכל מה שיש לי עמו ונתפייסתי ממנו ומכל שותפוי ומכל דררא דממונא ומכל עסק
 ומכל דין ודברים שיש לי עליו בין מקרן בין מריוח עד נמרא ולא נשתיר לי אצלו
 שום דבר בעולם ולא משהו וזו ולמעלה ולא משהו וזו ולמטה כי הכל נתפשרתי
 עמו משלם בקנין נמור ונתפייסתי מן הכל במה שקבלתי ממנו ושוב אין לי רשות
 ולא לירשי אחרי לתבוע מפלוני זה או מירשיו אחריו לא דין ודברים ולא דין ולא
 מצו ולא תנר ולא טענה ולא הרהור ולא ערעור לא בכית דין של ישראל ולא בכית
 דין של אומות העולם מחמת שנתפשרתי עמו ולקחתי ממנו כל מותר שותפות ועסק
 ודררא דממונא שהיה לי עמו ויהיה פטור פלוני זה מדין שותפות ומכל משא ומתן
 שיהיה לי עמו הוא וירשיו אחריו ויהיה פטור מן שבועה ומן גיירה ומחרם סתם
 ומשבועת השותפין והסקרין ומן גורת הנולדין ומחובות הנחשדין ומכל שמרי קללות
 מהיום ולעולם, ופשרה זו בקנין נמור פשרה נמורה חתוכה וחלוטה כדת וכהלכה ולא
 להשנאה בה ורלא למיהרר מינה לעלם ויהיבנא ליה ומשלמת ליה ולירשהויה בתרוהי
 ואין מי ימחה בידו ולא ביד הבא מכחו כי כלב שלם לא שנוי²) ולא אנוס ולא
 מוטעה ולא בשלותא בשננה עשיתי לו פשרה זו בלא שום שיור בעולם לא לי ולא
 לבאים מכחי ואפי' איתגלייא לי טעותא ושלותא היום או מחר לית לי רשות למימר
 ליה פשרה בטעות הוות כי מעכשיו מחלתי לו בקנין נמור כל טעותא ושלותא בין
 דידיעא לי השתא בין דאינליא לי לבתר הכין. וכל מי שיבוא מארבע רוחות העולם
 בן ובת אח ואחות קרוב ורחוק יהודי ויהודית יורש ונוחל גוי ונויה שיבוא ברשותי
 והרשיתי ולא ברשותי והרשתי ריקום ויהנה וישעה וישתעי ויערער עלי פלוני זה או על הבאים
 מכחי מפשרה זו ומחילה זו כדי לבטלה כולה או מקצתה יהיו דבריו בטלין ומבוטלין
 וחשובין כהרם הנשכר שאין בו ממש ולא יהא בהן כח לא בדיני ישראל ולא בדיני
 אומות העולם וכל כתב וקיום כתוב בכל לשון יהודי או יוני ופרסי ומדי וישמעאלי
 או בכל לשון וכתב שיצא על שמי ושלא על שמי מחמת פשרה זו כדי לבטלה
 כולה או מקצתה או שטר שום חוב או שותפות בעולם שיהא לי עליו עד היום יהא
 אותו כתב וקיום ואותו שטר חוב או שטר שותפות בטל ומבוטל וחשובין כהרם
 הנשכר שאין בו ממש ועלי ועל יורשי אחרי להפיץ ולהדיח ולסלק מעלי ומעל
 הבאין מכחו כל עורר וטוען בעולם בין בכתב בין בעל פה עד שאעמיד בידו וביד
 הבאים מכחו העמדה נמורה בלא שום ססידא בעולם וכל מודעי ומודעי דמודעי וכי
 שמסרתי ושעתיד אני למסור כולם בטלתיים בפניכם דלא למילף מנהון לעלם בכל
 דיבורין ותנאים דאמרו ורתקיננו דמכסלין בהון מודעין ותנאין וכולן מכרן פלוני זה
 לפלוני זה בזו או וקבל עליו פלוני זה אחריות וחומר ששרה זו כאחריות וחומר כל
 שטרי פשרות ומחילות דנהינות בישראל מיומא דנן ולעלם דלא כאסמכתא ורלא
 כטופסי דשטרי. וקנינא מפלי זה לפלוני זה ביום פלוני לירח פלוני בשנת פלונית
 כך וכך לבריאת עולם למנין שאנו מונין כאן במחא פלונית בכל מאי דכתיב ומפורש
 לעילא במנא דכשר למקניא ביה והכל שריר וקיים.

¹ עיי' בס' העמוד ד"ז ד' מ"ח ע"ד ד"ל ד' כ"ח.

² אולי: שנו, או שלא. עיי' לעיל עמוד 42.

והשמר הניג הוא שמר פסיקא.

ואם רצו עושין אותה בית דין או עדים על שם ראשי הקהל והוה נוסחה. אנו בית דין החתומים למטה, ואם הוא בלשון עדים יודעים אנו עדים חתומי מטה ערות ברורה כך היה שנוקקו ונתיישבו ראשי הקהל בעסק פלוני בן פלוני כך וכך וזו בכל שנה ושנה בין במס בין שלא במס בין בנוים בין בכל עונש שיצא מלפני המלך ולא יהא רשות לראשי הקהל ולא לבית דין ולא לאחד מן הקהל להוסיף על פסיקא זו כלום בעולם. ויש נמי מי שכחבין הכי ועשו עצמו פסיקא כדי שיתן בכל עונשין ובכל צרכי הקהל חלק אחד ממאה או חלק אחר מחמשים בכל מה שיש עליהם משום עונש או משום תקנה וכוחבין הכל כמו שכתו לעיל ובסוף כותבין וכך נתנו על כל דין ועל כל פרנס ועל כל אדם בעולם שלא יהא להם רשות לבטל פסיקא זו ושלא לזכור לשלטון כלל פסיקא זו כדי להוסיף עליו כלום וכל מי שיעמוד מהקהל ויעבור על תנאין הללו אותו האיש יהיה בחרם ובנדוי ובקללה שקלל ושהחרים יהושע בן נון את עכן בן זרח ואת יריתו ולא יהיה לו חלק באלהי ישראל ולא יראה בבנין ירושלים אלא תהיה פסיקא מקוימת לעולם. וקנינו אנו עדים וכו'. ואם היא בלשון דיינין כותבין הכי וקנו לפנינו אנו עדים מן הקהל לפלוני זה ומפלוני זה לכל הקהל בכל מאי דכתוב ומפורש לעילא במנא דבשר למקניא ביה והכל שריר וקיים.

והשמר הארבעה וחמישים הוא שמר צוואה.

והוא צוואת שכיב מרע שקונה בצוואה בעלמא וכנרנסין¹) בסרי מי שמת אמ' ר' יורא אמ' רב מנין למתנת שכיב מרע שהיא בדבור בעלמא ולא צריכה לא לקנין ולא לשום חיווך בעולם לא שימשוך המקבל ולא שום דבר דכתי' והעברתם את נחלתו לבתו היה לו לומי תעבור את נחלתו לבתו למה תלה הכתי' בכיד ראמי והעברתם אלא רמו רמו לך יש לה העברה אחרת שהיא שכשם שהירושה נוסלת מאליה ביציאת נשמת המוריש כך אותה העברה זו שהיא בדבור בעלמא. ויש מי שמפרש שזה שאנו דורשין לפי שהזכיר העברה אחרת שהיא כוון כלומר כשיבוא לפניכם דין דבר זה מה אתם דנין ואומרי' הבת היא חזקה אלמא בדבורכם יפסק הדין הכא נמי יש דבור שהוא כזה והוא צוואת שכיב מרע. רב נחמן אמ' רבה בר אבוב מהכא ונתתם את נחלתו היה לו לומר נתתם נחלתו אלא יש לך אחרת שהיא כוון ואי זו וזו מתנת שכיב מרע. ורב נחמן מאי טעמא לא אמ' מהעברתם ההוא מיבעי ליה לכרדי דתניא ר' אומר בכללן נאמי נתניה וכו' ר' מנשיא אמ' מהכא בימים ההם חלה חזקיהו למות ויבוא אליו ישעיהו בן אמוץ הנביא ויאמר אליו כה אמ' יי צו לביתך כי מת אתה ולא תחיה בצוואה בעלמא. רמי בר יחזקאל אמ' מהכא ואחיתופל ראה כי לא נעשתה עצתו ויחבוש את החמור ויקס וילך אל ביתו וני בצוואה בעלמא. אמ' רב נחמן²) מתנת שכיב מרע סי' בצוואה בלחוד סדרבגן

¹ בכא בתרא ד' קמ"ו.

² לפנינו שם ד' קמ"ז ע"ב: ורבא אמר ר' נחמן.